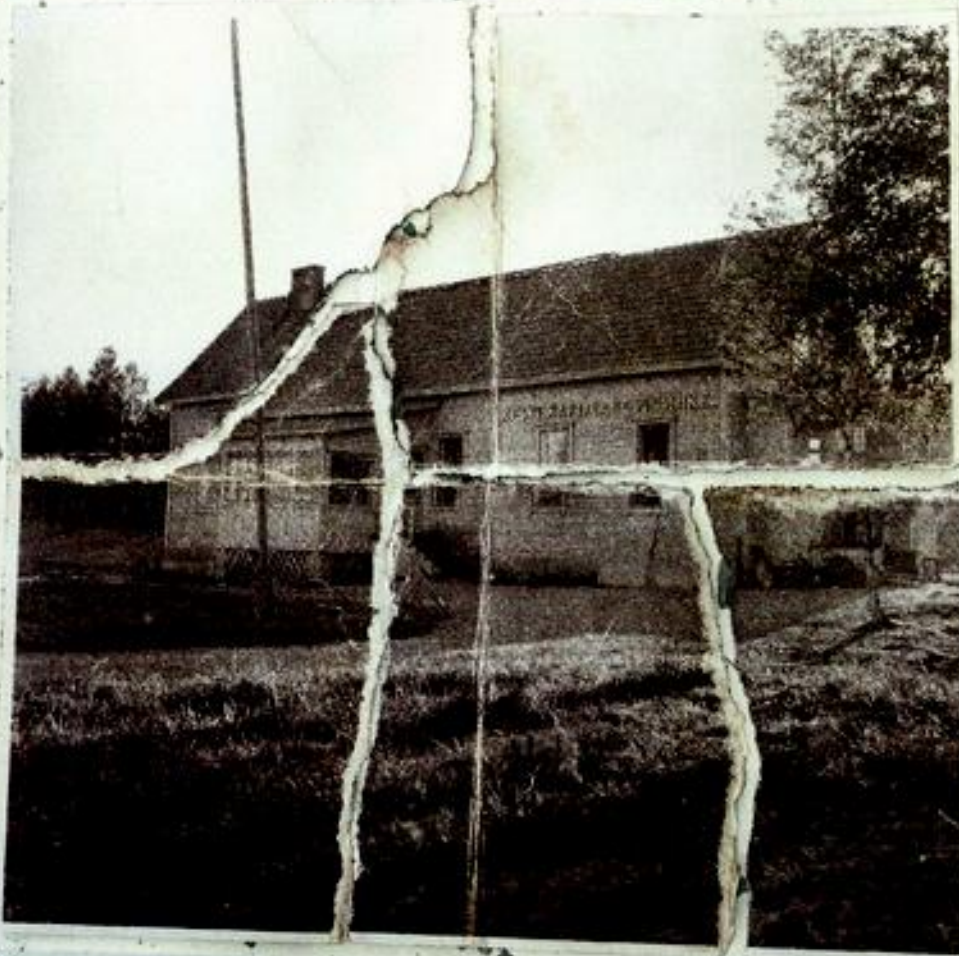

JOULUN VELJESTUKI

≈ 2014 ≈

KANTA-HÄMEEN SOTAVETERAANIPIIRI RY

HINTA: 5,00€

Virolainen Helmut Kohal oli moninkertainen Suomen-poika

Vuodesta 2006 lähtien olen joka vuosi näissä "Joulun Veljestuki" lehdissä kertonut ja kirjoittanut monista virolaisista Suomen-pojista. Heidät kaikki olen tavannut ja heidän kertomuksensa ovat olleet suoraan minulle kerrottuja. Seuraavassa on kertomus virolaisesta Suomen-pojasta, jota en ole tavannut. Hän oli mukana mitä erilaisemmissa ja vaarallisissa tilanteissa; Suomessa, Norjassa ja Virossa. Kaikkien eri vaiheiden jälkeen hän jäi Suomeen ja perusti tänne perheen. On ihmeellistä ja "onnellista", että Valpon etsivät eivät ottaneet/saaneet häntä täällä kiinni. Toisin kävi niille 13:sta Suomen-pojalle, jotka pidätettiin Suomessa vuonna 1947 ja kuljetettiin 23.1.1948 vankivaunussa rautateitse Vainikkalan raja-aseman kautta Viipuriin ja siellä GRU:n kuulustelujen jälkeen miehet jaettiin kahteen ryhmään. Toinen ryhmä matkasi suoraan Siperiaan ja toinen ensin Viroon ja sieltä myöhemmin Siperiaan. Niin kävi Suomen-poika, pappi Paul Saarelle, josta kirjoitin "Joulun Veljestuki 2006" lehdessä. Kuten nyt tässä kirjoituksessasi toteat, niin Helmut Kohal osasi etukäteen suunnitella asioitaan ja ne ratkaisut, mitkä teki, olivat useimmiten oikeaan osuneita. Helmutin elämässä oli mukana myös paljon "onnea"!

Pohjala tähistel – pohjoisen suuntaan

*S*e oli suuntana, kun virolaiset vapaaehtoiset lähtivät vuosina 1939-1944 kotimaastaan eri kulkuvälineillä kohti Suomea. Suksilla hiihtäen, pikamoottori-veneiden kyyditsemänä ja muutama tuli tänne jopa laivakyydillä.

Muistona niistä matkoista on Vieroon, Muuksin kylään pystytetty "Pohjantähden muistomerkki". Kylä sijaitsee n. 40 km Tallinnasta itään. Muistomerkki sijaitsee korkealla tasangolla, josta näkyy hyvin Suomenlahden pohjoisrannikko niemineen. Muistomerkki on kolmiosainen; josta yksi osa itään päin, toinen etelään päin ja kolmas pohjoiseen päin. Pohjoiseen päin oleva osa on merkki Suomen-pojien liikkeestä vuosina 1939-1944. Muuksin kylän kautta Suomeen pakeni suuri osa virolaisista vapaaehtoisista, osallistuakseen täällä vapaaehtoisina talvi- ja jatkosotaan. Virolaisia taisteli Suomen rin-

tamalla ja merellä yhteensä lähes 3400 nuorta miestä. 8.9.2014 tästä joukosta oli Virossa elossa 86 miestä, keski-ikänsä yli 90 vuotta.

Muuksin muistomerkki on Viron ja Suomen kansojen ystävyyspylväs ja todellinen pysyvä muisto "Suomen sillasta".

Helmut Kohal – moninkertainen Suomen-poika

Helmut Valentien Kohal syntyi 28.3.1915 Avinurmen kunnassa, Tartumaalla, silloiseen Venäjän valtakuntaan.

Helmutin vanhemmat Alfred ja Alide asuivat aluksi Aliden kotitalalla Luusikassa. Tila oli erikoistunut pellavan viljelyyn ja sen jatkojalostukseen. Helmut oli 2-vuotias, kun Viro itsenäistyi ja pikkuveli Evald syntyi itsenäistymisen jälkeisenä kesänä. Myöhemmin perhe muutti Avinurmeen, jossa Alfredin suku oli asunut Suur-Peipsin rannoilla jo vanhan Liivinmaan ajoista lähtien. Peipsijärvi on Euroopan viidenneksi suurin luonnonjärvi. Lohusuuissa elanto saatiin pääasiassa järven antamista, met-

sistä ja sen jatkojalosteista. Kunnassa oli saha, jonne puutavara uuteen Avi-jokke pitkin. Jo nuoruusvuosien aikana Helmut Kohalille syntyi vahva kiinnostus maa- ja metsätalouteen ja niistä oli hänelle myöhemmin paljon hyötyä sodan jälkeisessä Suomessa.

Helmut kävi varhaisluokat oman pitäjän koulussa, mutta jatko-opinnot hän suoritti Jänedan maatalousopistossa. Äiti Alide kuoli vuonna 1935 ja sen jälkeen nuorin veli Evald asui sukulaisten luona Tallinnassa. Helmut opiskeli innokkaasti ja tutustui samanhenkisiin poikiin Jänedan maatalousopistossa vuonna 1939. Helmut Kohal oli suorittanut asevelvollisuutensa Viron puolustuvoimien tykistössä. Maailman poliittinen tilanne muuttui nopeasti. Neuvostoliitto vaati tukikohtia Viirosta ja näytti siltä että Viro oli jo osin miehitetty. Suomessa oli talvisota alkanut 30.11.1939. Helmut Kohalin suvussa oli useita Viron armeijan upseereita ja Alfredia hieman vanhempi Willem Kohal oli toiminut sotilasattasekana Riikassa. Koska ensi käden tietoa oli saatavilla, Helmutin isä Alfred alkoi järjestellä

Alfred Kohal ja Amanda Sander.

Helmutin ja muutamiin muiden hukkaiden pakoa Suomeen ja mahdollisuutta siellä osallistua talvisotaan.

Talvi 1939-1940 oli hyvin kylmä, Suomenlahti oli kauttaaltaan jäässä. Merta halkoivat harvat laivaväylät ja pitkät railot. Muutoin "tie" Suomeen näytti olevan vielä avoinna!

Kaksi Jänedän nuorta miestä, Helmut Kohal ja Gustav-Adolf Lepik päättivät ylittää Suomenlahden hiihtämällä. Isä Alfredin uudella naisystävällä Amanda Sander'illa oli Rakverin kaupungissa asemaravintola ja siellä 24-vuotias Helmut vietti viimeisen yönensä Virossa. Lumipuvut oli ommeltu valkoisista lakanoista, repuissa oli evästä ja lämpimiä vaatteita sekä pistoolit. Matkaan lähdettiin illalla 4.3.1940 Vergin rannasta, Vihulasta.

Miten Kohalin ja Lepikin hiihtomatka oli sujunut 4.-5.3.1940? Heillä oli kompassi, jolla he ottivat suunnan kohti Porvoon edustalla olevaa Pellingin saarta. Sinne kertyi linnuntietä matkaa alle 80 km. Edessä olleet rai-
lojen ylitykset ja NL:n partioiden lentokoneet pakottivat miehet välillä suojautumaan ahtojäiden sekaan. Väsyneet hiihtäjät saapuivat seuraavana päivänä 5.3. Pellingin ulkosaaristoon. Aluksi he uskoivat tullessa Ruotsiin,

koska vastaanottajat puhuivat ruotsinkielistä! Vastaanotto oli ollut lämmin ja suomalaisten hämmästyks oli suuri, kun he kuulivat, millä asiolla virolaiset nuoret miehet olivat! Valtiollisen poliisin (Valpon) saadessa miesten saapumisesta tiedon, laittomat maahan pyrkijät vietiin kuulusteltaviksi. Kulustelupöytäkirjoihin merkittiin miesten halu liittyä Suomen armeijaan. (Niitä merkintöjä ei

enää löytynyt vuonna 2014 Valpon arkistoista).

Vapaaehtoisrikaati "Osasto Sisun" kautta Pohjois-Norjaan

Kun ensimmäiset vapaaehtoiset virolaiset olivat saapuneet Suomeen joulukuussa 1939, heidät määrättiin 57 miehen osastoon ja he olivat Lapualla eräänlaisessa pikakoulutuksessa koko talvisodan ajan. Tähän "Osasto Sisun" kuului eri kansallisuuksien ja heimojen vapaaehtoisia. Talvisota oli jo loppuillaan, kun Helmut Kohal hiihti Suomeen ja määrättiin koulutukseen Lapualle. Talvisodan päättyminen 13.3.1940 keskeytti osaston koulutuksen Lapualla.

"Osasto Sisun" virolaiset miehet olivat seuranneet Norjan kansan taistelua vapaudesta ja niin kymmenen virolaista vapaaehtoista, heidän joukossaan Helmut Kohal, päätti siirtyä Norjaan, mutta miten? Operaatio oli puolislainen, jota Suomen puolustusvoimat tuki. Suomalaisiin sotilasasuihin sonnustautuneiden, aseettomien virolaisten matka Norjaan alkoi 24.4.1940. Heidän mukanaan oli norjalainen tulkki, joka oli paikallisia oloja tunteva mies. Alkumatka mentiin junalla Ouluun ja sieltä eteenpäin liikutettiin kävelen ja hevoskyydeillä sekä poroilla. Toukokuun alussa virolaiset ylittivät porokyydeillä Norjan rajan ja ilmoitautuivat vapaaehtoisina Norjan armeijaan. Michille annettiin norjalaiset varusteet ja asetat. Noin viikon kestäneen "koulutuksen" jälkeen virolaiset vanhoivat paikallisessa kirkossa sotilasvalan.

Toukokuun 18. päivänä virolaiset pääsivät Hammerfestin ja Tromsön kautta Narvikin rintamalle ja siellä

Osasto Sisun virolaiset vapaaehtoiset Lapualla 1940.

heidät sijoitettiin Altan pataljoonaan. Seuraavana päivänä pataljoonan tehtävänä oli "valloittaa" Lillebalakin ylänkö, joka oli 500 metriä korkeammalla kuin lähtöasemat. Erittäin huono sää ja saksalaisten joukkojen vastarinta estivät hyökkäyksen etenemisen ja vasta aamupäivällä joukot pääsivät tavoitteeseensa, jolloin norjalaiset joukot joutuivat tykistökeskitykseen, jolloin mm. virolainen Arnold Soinla kaatui ja jäi taistelupaikalle. Virolaisten hakiessa Soinlan ruumista, saksalainen lehtokone tulitti hakijoita, jolloin kaksi virolaista haavoittui. Alta-joukot valloittivat Lillebalakin uudestaan. Ranskalaiset, englantilaiset ja norjalaiset olivat niin ylivoimaisia, että Narvik vallattiin saksalaisilta takaisin 28.5.1940. Tilanne Pohjois-Norjassa muuttui ratkaisevasti, kun sen liittolaiset poistuivat Norjasta 8.6.1940, jolloin norjalaiset joukot perääntyivät Suomen puolelle, josta he sitten joutuivat Kemän leirille. Sinne joutuivat myös 9 virolaista (ml. Helmut Kohal), jotka pian kuitenkin vapautettiin ja lähetettiin Helsinkiin. Nämä miehet toimivat myöhemmin jatkosodan vapaaehtoisina; kaukopartio- ja tiedustelutehtävissä.

Välirauhan ajan Helmut Kohal oli metsätöissä ja sen jälkeen hän ilmoittautui vapaaehtoisena Suomen armeijaan

Metsämies kun oli, Helmut Kohal hakeutui Metsähallituksen töihin Nivalaan. Mennessään keväällä 1941 maksamaan puhelinlaskuaan, Helmut tapasi suomalaisen, Ylivieskan puhelinkeskuksesta keskusneitinä toimineen Kaarina Rajaniemen. Sitä alkoivat usein Kaarinan kotiin soitetut puhelut ja erään kerran puhelimesta kysyttiin, tulisiko neiti Helmutin 26-vuotispäiville? Pian siitä seurasi kihlaus 16.5.1941. Valpo oli seurannut sen verran Helmutin liikkeitä, että sen Oulun osaston henkilökortissa on maininta "matkustanut 10.6.1941 Tornion" (merkinnästä puuttunee yksi o-kirjain).

Nuori pari päätti mennä piakkoin naimisiin, mutta sitä ennen Helmut ilmoittautui 2.7.1941 Suomen armeijaan ja osallistui virolaisista vapaaehtoisista kootun tiedusteluosaston koulutukseen Munkkiniemen uudella kansakoululla Helsingissä. Heidän joukossaan oli 18 "Osasto Sisun" miestä. Siellä virolaisille annettiin mm. pikainen laskuvarjokoulutus, mutta jotkut saivat sen koulutuksen vasta juuri ennen lentokoneeseen nousua.

Merkinnät Kansallisarkistossa (Sota-arkistossa) Helmut Kohalista

Virolaiset vapaaehtoiset Narvikissa keväällä 1940.

ovat kovin vähäiset. Kun virolaisista vapaaehtoisista on sota-aikana Suomessa useinmiten laadittu Kanta- ja lääkärintarkastuskortit, niin Helmut Kohalista ei niitä ole laadittu. Tämän tiedon sain 4.8.2014 Kansallisarkistosta. Tietoja oli etsitty henkilöasiakirjojen hakemistokortistosta sekä Päämajan vapaaehtoistoimiston Kanta- ja lääkärintarkastuskortti kokoelmista. Tietoja ei löytynyt Valtiollisen poliisin pääosaston henkilökortteista. Joissakin tapauksissa on ilmennyt, että sota-aikana Suomeen tullut virolainen mies oli antanut vastaanottajilleen ja kuulustelijoilleen väärit henkilötiedot. Sota- ja kenttäsaaraloiden päähakemistojen merkintöjen mukaan, alikers. virolainen vapaaehtoinen Helmut Kohal oli ollut hoidettavana sairauden vuoksi 53.Sotasairaalassa (Tilkka, Helsinki) 26.7.-2.8.1941 välisenä aikana. Kohal sairastui joukko-osastossa 26.7.1941, perusyksikön peiteluku- kohtaan on merkitty "P1. Munkkiniemi, uusi kansakoulu".

Tehtävä Virossa ja paluu sieltä takaisin Suomeen

15 virolaista vapaaehtoista miestä koulutettiin kolmen kuukauden ajan Espoon Soukassa olevalla Staffanin saarella, jossa heille opetettiin mm. sähkötystä, pioneeri- ja partio toimintaa sekä kaluston tunnistamista. Jatkosodan alkaessa 25.6.1941, tämä joukko liitettiin Munkkiniemessä koulutettuun "Erna-ryhmään", jolloin osaston vahvuudeksi tuli 67 miestä. Osa näistä miehistä (ml

Helmut Kohal) määrättiin tiedusteluosastoon ja heidät pudotettiin 21.-28.7.1941 lentokoneesta laskuvarjoilla Vieroon, jossa aiemmin Suomessa koulutetut "Erna-ryhmän" Vieroon meritse kuljetetut miehet olivat heitä vastassa. Tämän tiedusteluosaston tehtävänä oli kerätä Virossa tietoja eri tilanteista ja lähettää sitten tiedot radioilla Suomeen. Osaston piti myös tarvittaessa osallistua saksalaisten joukkojen apuna Viron vapautukseen. Helmut Kohal oli tässä koulutuksessa Munkkiniemessä, kun siellä koulutettiin "Erna-ryhmän" miehiä, jonka johtajana oli virolainen eversti Henn-Ants Kurg (suom. Kurki). Pirttisaareen 3.7.1941 koottu ja 9.7.1941 yli Suomenlahden kolmella kalastusaluksella, neljällä merivartiotaluksella ja kahdella pikaveneellä Vieroon lähetetty "Erna-ryhmä" törmäsi Tallinnasta lähteneeseen neuvostoliittolaiseen laivasaattueeseen, jolloin osasto hajosi ja 38 eversti Kurgin johtamaa miestä nousi maihin Kolgan lahdella, lähellä Salmiston kylää. Loput miehet palasivat takaisin Suomeen ja he yrittivät 13.7.1941 uudelleen maihinnousua Vieroon, mutta se epäonnistui. "Erna-ryhmän" laskuvarjomiehet lennätettiin Vieroon saksalaisella Heinkel He 111 pommikoneella, josta miehet pudotettiin laskuvarjoilla toiminta-alueelleen. Nämä miehet tekivät ensimmäiset Suomen puolustusvoimien laskuvarjohyppy taistelutilanteessa ja suomalaisissa sotilaslaskuissa. Monissa eri taisteluissa mukana ollut "Erna-ryhmä" lakkautettiin syksyllä 1941. Päätelmäni; etsimieni ja löytämiäni tietojen perusteella Helmut

Kohal oli yksi näistä "Erna-ryhmän" miehistä, sillä Kohalin koulutusajan-kohta ja -paikka olivat täysin samat, kuin "Erna-ryhmällä". Arkaluontoisen ja salaisen tehtävän johdosta Kohalista löytyi Kansallisarkistosta (Sota-arkistosta) vuonna 2014 vain em. vähäiset tiedot. Kun tietoja ei ole tallennettu, niin se oli ollut Kohalille suureksi hyödyksi hänen myöhemmissä elämänvaiheissaan sodan jälkeisessä Suomessa.

Suomen-poikien vuonna 1997 ilmestyneessä pienoiselämäkerran kirjassa "Vabaduse eest" Helmutin Kohalin tietojen kohdalla lukee: "Lähetettiin erillistehtävään Eestiin".

Lentokoneesta pudotuksen yhteydessä Helmut Kohal haavoittui/vammautui rintakehän alueelle. "Erna-ryhmän" lentokoneesta pudotusten jankohdan perusteella (21.-28.7.1941) Helmut on tuotu Suomeen ja hänen ammujaan on hoidettu (kuten edellä on todennut) 53.Sotasairaalassa (Tilassa) Helsingissä 26.7.-2.8.1941. Vain ysyvät arvet Helmutin rintakehässä kertoivat pudotuksen yhteydessä syntyneistä vammoista. Helmut ei koskaan arkemmin kertonut sotavammoistaan enellekään, kuten ei myöskään paluunatkastaan Virossa takaisin Suomeen, jossa hänet vammojen sairaalahoidon jälkeen vapautettiin armeijan palveluksesta. Hän oli oppinut olemaan hiljaa! /ähillä puheillaan, hän tietoisesti halusi suojella myös lähiomaisiaan Virossa. Säänsä kohtalosta Helmut sai tietää vasta 1990-luvun alussa, kuten tässä kirjoitukseni seuraavassa kappaleessa kerron.

Toivuttuaan vammoistaan Helmut Kohal palasi Metsähallituksen "leipiin". Suomessa oli kova puute raaka-ainesta, jolloin hiili oli "kysyttyä tavaraa" puukaasuautojen polttoaineena ja teräksen valmistamisessa. Ja kun puolisoikin oli katsottuna valmiiksi, niin suomalaisessa sotilasasussa oleva, sotamies (vaikka Tilkan papereissa lukikin alikers) Helmut Kohal vihittiin 17.9.1941 Ylivieskan kirkossa avioliittoon Kaarina Rajaniemen kanssa. Häihin oli kutsuttu myös Helmutin isä Alfred, mutta vasta 1990-luvulla, KGB:n arkistojen avaututtua, tuli selville hänen kohtalonsa. Keväällä 1941 Neuvostoliiton viranomaiset olivat pidättäneet Alfredin ja kuulusteluissa oli tullut esille, että hän oli avustanut poikansa Helmutin ja Gustav-Adolf Lepikin pakomatkaa Suomeen ja oli vielä itsekin yrittänyt pakena Virossa. Tuomio oli ollut 20 vuotta pakkotyötä Kirovin vankileirillä. Alfred kuoli Kirovissa vuonna 1948. Helmutin veli Evald oli kadonnut kesällä 1941, eikä hänestäkään ole sen jälkeen saatu mitään tietoja!

Suomessa jatkui sota ja Helmut jatkoi töitään

Sota-aikana Suomessa riitti töitä kaikille, myös Suomessa asuville virolaisille. Työnjohtajana toiminut Helmut Kohal palkkasi töihin paikallisten lisäksi myös virolaisia työntekijöitä. "Erna-ryhmässä" toiminut lentäjä, inkeroineen, Albert Grauen oli yksi Metsähallituksen ja Helmutin alaisessa hiihtoimistossa työskennellyt mies, joka sai olla työssään ainakin vielä vuonna 1943. Tämänkin tieto viittaa Kohalin ja Grauen "Erna-ryhmän" aikaiseen tuttavuuteen. Virolainen Georg Lilledägi, nuori mies kävi vilkasta kirjeenvaihtoa Suomen rintamalla olevien veljiensä Endelin ja Johanneksen sekä kotiväkinsä kanssa. Georg säilytti kirjeet ja ne löytyivät 1990-luvulla purkotalon vintiltä Kälviällä. Kirjeissä on totuuden mukainen aikalaiskuva virolaisten vapaaehtoisten sota-ajasta Suomessa ja kotirintamien oloista sekä Suomessa että Virossa. Kirjeiden joukosta löytyi myös yksi postittamaton kirje tallinnalaiselle nuorelle naiselle Heljalle. Helja löytyi kirjeen kirjoittamisesta 58 vuotta myöhemmin, Virossa.

Virolainen Postimees-lehti on uutisoinut tämän tapahtuman marraskuussa 2002.

Koti Suomessa

Kaarina Kohal synnytti heinäkuussa 1942 Halsualla esikoislapsensa Kalevin. Myöhemmin Kohalin perhe muutti Kälviälle, siihen taloon, jonka vintille Georg oli piilottanut kirjeenvaihtonsa. Elämä vierassa Suomessa oli aluksi Helmutille outoa ja ehkä välillä raskastakin, koska virolaisista lähimmäisistä, isästä ja veljestä ei ollut mitään tietoja!

Kohalin perheen niukkaakaan elämää maalla asuminen toi "turvallisuutta", ystäviä, mahdollisuuden ostaa elintarvikkeita: maitoa, kananmunia ja joskus lihaakin. Metsästys toi vaihtelua Kohalin ruokapöytään, sillä teeri- ja metso-kannat olivat siihen aikaan runsaita.

Helmut Kohalin työmaat sijoituivat useimmiten Perho- ja Lestijoki-laaksojen sydänmaille, joten hän joutui olemaan paljon poissa kotoaan, asuen metsäkämpillä ja muissa tilapäismajoituksissa. Muuten Kohalin elämä oli normalisoitunut, kun päivät kuluivat töiden parissa.

Pakomatka Suomesta Ruotsiin

Syksyllä 1944 Helmut sai puhelun Helsingistä. Suomessa asuvien virolaisten turvallisuutta ei voitu enää taata. Neuvostoliiton ja Suomen välirauhan ehtoihin liittyi sopimus mm. pakolaisten palauttamisesta. Kälviän seudulla asuneet virolaiset koottiin Metsähallituksen autoilla Kälviälle, josta Helmut järjesti heidän pakomatkinsa Ruotsiin.

Äiti Kaarina kirjoitti muistelmissaan: "Vedin pimennysverhot joka ikkunasta alas. Poika leikki lattialla omia leikkejään aavistamatta, mitä oli tekeillä? Vein Ukko koiralle ruuan ulos. Otin matkalaukut esille ja rupesin pakkaamaan vaatteita lähtöä varten. Kaikki morsiuskapiot, alusvaatteita, sukkaa ja lämmintä päälle niin paljon kuin mahtui. Itse en saanut paljon ylimääräistä mahtumaan päälleni, sillä pian oli toisen lapsemme syntymäaika. Autossa oli lava täynnä, pressun alla oli hiljaista. Kalevin kanssa pääsin kuljettajan viereen koppiin. Kalevi oli huopaan kääritty ja päällä oli paljon vaatteita. Tuntui kylmältä, kun tuuli ja satoi. Puristin poikaa

Vasemmallä Helmut K:n perhettä ja vieraita Kälviällä.

Ylhäällä seisomassa vas. Toini R., Helmut Kohal, Kaarina Kohal, alarivissä vas. Amalia R., Sirkka, Kalevi ja Ritva Kohal sekä isä Joonas R.

itseäni vasten istuessaani autossa. En pysynyt puhumaan sanaakaan, itkin hiljaa. Oli vaikea jättää kaunis kotikin ja lähteä kohti tuntematonta. Sydän jyskytti”.

Merimatka kohti tuntematonta Ruotsia lähdettiin Kalajoen Hiikka-särkkien rannasta. Helmut osti rannassa Tuuran Niilolta merikelpoisen avoveneen, matkalle mukaan oli saatu virolainen merikapteeni Lahesaar, joka ennen matkaa korotutti veneen laitoja. Syysmyrskyn laantumista piti odottaa viikon verran Hiikkasärkkien edustalla. Keskuskarilla, Kärjien poikien kalakämpällä. Viimein uskallettiin lähteä avomerelle. Jokainen sai ottaa mukaansa vain yhden matkalaukun ja loput tavaroista piti upottaa mereen. Sinne upposi myös Kaarinan morsiuskapiot. Aamun sarastaessa vene saapui Ruotsin rannikolle ja vastaanotto siellä oli ollut lämminhenkinen. Satamaan oli saapunut pakolaisia muualtakin Suomesta, mm. yksi vene Kokkolasta, jonka kapteeni kertoi toisen Kokkolasta lähteneen kalastajaveneen uponneen ja vieden mukanaan mereen 60 pakolaista.

Uumajassa pakolaiset koottiin karanteenikeskukseen, jossa hoidettiin sairast ja kaikille tehtiin lääkärintarkastus. Kaarina Kohal lähetettiin Uumajan synnytyslaitokselle, jossa 3.11. 1944 syntyi tyttövaiva, joka sai nimekseen Sirkka-Liisa. Karanteenissa ollessaan virolaiset pakolaiset saivat muukalaispassit, jonka turvin Helmut Kohal eli koko loppuelämänsä. Myöhemmin kysyttäessä Helmutilta, miksi hän ei ollut hakenut Suomen kansalaisuutta, hän vastasi aina, että hänelle riittää yksi kansalaisuus. Nyt ajatellen, se muukalaispassi ”turvasi” hänen loppuelämänsä Suomessa!

Karanteeni ajan jälkeen Kohalin

perhe asui Sollefteåssa, Uumajan eteläpuolella. Myöhemmin perhe muutti Linghediin, Falunin pohjoispuolelle. Miehet tekivät siellä metsätöitä, asunnot olivat parakkimaisia, mutta viihdytystä. Kaarina hoiti muonitusta ja virkkasi myyntiin virolaisia perinnetalokkeja. Ruotsissa ei ollut minkäänlaista säännöstelyä ja kaikkea tavaraa oli yllin kyllin, joten ulkoiset puutteet Kohalin perheellä olivat kunnossa. Mutta sitten Kaarina alkoi vaivata koti-ikävä!

Paluu Suomeen ja myöhemmin takaisin Pohjanmaalle

Kun muutto Suomeen tuli vuonna 1946 mahdolliseksi, aluksi Kaarina muutti lapsineen äitinsä ja isänsä luokse Ylivieskaan, jossa Kohalin perheelle syntyi kolmas lapsi. Kun lapsi oli 10 päivän vanha, niin perheelle osoitettiin asunto Ylivieskan ja Oulaisten välillä olevalle Kankaan asemalle, vastapäätä osuuskauppaa. Helmut jatkoi työskentelyään työnjohtajana Metsähallituksen eri työmailla Pohjois-Suomessa. Kun Kaarina pääsi opettajan työhön Kuivaniemelle, perhe asui Oijärven koululla. Myöhemmin Kaarina lapsineen asui mm. Iin kunnassa. Pohjois-Suomessa asuminen oli Kohalin perheelle tietoista ja turvallisempaa kuin asuminen etelämpänä Suomessa. Vv. 1944-1948 Valtion poliisin (Valpon) etsivät toimivat ahkerasti löytääkseen vielä Suomessa asuvat mm. virolaiset ja inkeriläiset ja ne jotka löydettiin, luovutettiin Neuvostoliittoon.

Neuvosto-Virossa tiedettiin Helmut Kohalin osoite, sillä 1950-luvun lopulla ja vielä 1960-luvun alussa hänelle tuli sieltä kirjeitä, joissa Kohalin perhettä ”kutsuttiin” Neuvosto-Eestiin, siellä

perheelle olisi ollut valmiina asunto ja Helmutille hyvä työpaikka. Helmut ei niihin ”kutsuihin” vastannut.

Kun aika oli hieman ”turvallisempaa”, niin Kohalin perhe muutti takaisin Kaarinan kotiseudulle Pohjois-Pohjanmaalle, aluksi Ylivieskaan, myöhemmin sieltä Himangalle ja vuonna 1962 Kannukseen. Ennen Kannukseen muuttoa, Kaarina oli laskenut muuttaneensa yhteensä 25 kertaa!

1950-luvun lopulla Helmut Kohal vaihtoi työpaikkaa ja ammattiaan, toimien eläkeikänsä asti teuraseläinten ostosiamiehenä. Helmut Kohal oli ollut ilmeisen peloton ja rohkea mies, joka aina selvisi vaikeistakin tilanteista. Karinan kertoman mukaan Helmut oli ollut kovin äkkipikainen, mutta oli sitten leppynyt taas hyvin nopeasti. Kaarina ja Helmut Kohalin perheeseen syntyi yhteensä seitsemän lasta, viisi tyttöä ja kaksi poikaa. Helmut Kohal kuoli Kannuksessa 26.9.1978 ja on haudattuna Kannuksen hautausmaalle. Ylivieskassa syntynyt Kaarina Kohal kuoli 69-vuoden ikäisenä 13.6.1990 Kannuksessa, jossa hänet on haudattu miehensä Helmutin viereen.

Kirjoituksen lähteet:

- Olavi Kohalin muistio maaliskuussa 2014, ”Helmut Kohal Peipsiltä Pohjanlahdelle”. Olavi Kohal on syntynyt v. 1957 Ylivieskassa ja asuu Kannuksessa. Hän työskentelee metsätalousinsinöörinä Metsätutkimuslaitoksella.
- Risto Kurjen tutkimukset ja kirjoitukset (vv. 1990-2014) Suomen-poikien kohtaloista.
- Kansallisarkiston kirjeet Risto Kurjelle 4.8. ja 15.8.2014

Kirjoittaja, pioneerikapteeni evp. Risto Kurki Tampereelta on perehtynyt vuodesta 1990 lähtien ns. virolaisten Suomenpoikien kohtaloihin. Hän on kirjoittanut heidän elämäntarheistaan toistasataa eri lehtikirjoitusta ja on laatinut heistä yli kaksikymmentä henkilöhaastattelua sekä pitänyt Suomen-pojista yli 50 esitelmää.

JOULUN VELJESTUKI 2014

Julkaisija Kanta-Hämeen Sotaveteraanipiiri ry
Suomenkasarmi rak 75,
13130 Hämeenlinna
Puh. 03-675 6039
kanta-hameen.svp@sotaveteraaniliito.fi

ISSN 1458 - 1502

Taitto ja paino Kirjapaino Jaarli Oy
Pukkilantie 2, 14200 Tuusula

Lehtitoimikunta Antti Numminen, pj
Ilpo Aaltonen, Terttu Häkkinen,
Heikki Nurni, Pentti Simola,
Marjatta Hiekkala, Markku Saviniemi

Päätoimittaja Seppo Tikkanen

Kansikuvan symboliikka

Tuhoutunut ja revitty Suomi kootaan jälleerakentamisen hengessä yhdeksi itsenäiseksi maaksi ja kansakunnaksi

Kuvallähde SA-kuva-arkisto
Sonnittelu Simo Heikkinen

Sisällys

Seppo Tikkanen	Pääkirjoitus	1
Joulutervehdykset	Kanta-Hämeen sotaveteraanille	2
Fino-Göran Wennerström	Veteraanien sekä heidän puolisoitensa ja leskensä hyvinvointia tuetaan taloudellisesti	2
Esko Aaltonen	Kotiin vietävien avopalvelujen käyttö on merkittävä tukipalvelu	3
Pekka Järvi	Nykyt Kanta-Hämeen sotaveteraaniveljet ja -sisarot	4
Juhani Mäkelä	Joulu tulee elämän ajan keskelle	5
Terttu Häkkinen	Koulupojan tie vei Syvärille ja Lapin sotaan	6
	Yhdistyksen kiltostervehdykset	8
Pekka Viisari	Parisin rauhansopimus 1947	10
Esko Vaorisjärvi	YVA-sopimus 1948	22
Mikko Uola	Sodanjälkeinen uusi suunta	25
Antti Numminen	Konraali Ilmari Karhu ja asekkakantajana	32
Antti Numminen	Sodasta rauhaan	40
Markku Saviniemi	Ruotsalaisista lahjatoista pikavauhtia koteja siirtoville	48
Ilpo Aaltonen	Forsan jälleerakentaminen vilkkaasti käynnin	52
Sirkka Ojala	Elokva Laatokan saarten taisteluista	58
Marjatta Hiekkala	Tuvan avaimet ovat tallella	60
Terttu Häkkinen	Pommibetta lapsuus jätti elinikäiset jäljet	62
Heikki Nurni	Sota mullisti ammatinhaaveet	64
Heikki Nurni	Kirjeopistoista ensilapsu rintamalla opiskeluun	66
Heikki Nurni	Sotaa käyvä Suomikin tarvitsi sensuuria ja mielialaliedustusta	68
Risto Kurki	Virolainen Helmut Kohal oli moninkertainen Suomen-polka	86
Pentti van Hertzen	Vuoden varailta	101
Yhdistyksen toiminta		105
Pekka Joutsen	Redki- ja viihdetoimikunnan toimintaa menseen vuoden ajalta	104
Riitta Karonen	Naisjaosto 45 vuotta	105
Riitta Karonen	Naisjaoston toimintaa	106
Jukka Paasonen	Someron veteraanipäivän juhlassa	107
Eske Nyysönen	Kalvolan Sotaveteraanit ry	108

Suomi ajopuu – taasko?

Tämän lehden teemana on jälleerakentaminen. Aihetta käsitellään muutamassa kirjoituksessa. Rakentamista symbolisoi myös kansikuva: revittyä Suomea aletaan tarmokkaasti kokoonraastaa, rakentamaan uudelleen.

Tässä lehdessä käsitellään korkeatasoisesti myös maamme keskeisiä sotien jälkeisiä turvallisuuspoliittisia ratkaisuja ja yhteiskunnallisia oloja. Kirjoituksista ilmenee kuinka veitsenterällä itsenäisyytemme oli kylmän sodan aikana ja kuinka tiukasti poliittinen johto oli Neuvostoliiton ohjauksessa aina sen hajoamiseen 1991 saakka.

Tänä vuonna olemme henkeä pidätellen saaneet seurata sivusta Venäjän toimia Ukrainassa. Olemme saaneet konkreettisen muistutuksen itänaapurimme valtioperäisyyksistä. Venäjä on halunnut hallita Itä-Eurooppaa Pietari Suuren ajoista, 1700-luvun alusta alkaen, aina Mustalta mereltä Itämerelle. Vallan tavoittelussa mikään ei ole muuttunut – ja tuskin muuttuu. Suomi on väijäjämaista Venäjän intressipiirissä.

Suomen liittyttyä 1995 Euroopan Unionin (EU) jäseneksi maamme menetti puolueettomuutensa. Poliittisessa päätöksessä toessa olemme sidottuja unionin päätöksiin. Tämä on realisoitunut Venäjän vastaisissa pakotteissa. Ongelmatilanne on syntynyt, kun samalla halaamuse säilyttää piekin historian aikana kehittyneet suhteet Venäjään. "Maantieteelle emme voi mitään" sanoi Paasikivi sodan jälkeen.

EU:n ja yleensäkin länsimaiden talouspakotteet eivät toistaiseksi ole johtaneet Ukrainan kriisin ratkaisuun. Alueelle on muodostumassa jäänyt ruaha, kuten v. 2008 käydyssä Georgian sodassa.

EU:n talouspakotteilla Venäjä "pyyhki pöytää". EU:lta puuttuu sotilaallinen potentiaali. Venäjällä reformin seurauksena tuo potentiaali kasvaa, eikä sitä kaiveta käyttää. Euroopassa NATO on ainoa tekijä, jonka Venäjä joutuu oetamaan huomioon päätöksensä toessa.

Onko Suomesta tullut EU-jäsenyyden myötä "ajopuu"? Tästä ongelmatilanteesta vältytään liittymällä NATO:oon. Suomen ja Ruotsin liittymisen oletetaan tapahtuvan samanaikaisesti. Toisen on aloitettavaan ratkaistava tilanne. Yhteenkään NATO-maahan ei ole hyökätty. Suomi on historiansa aikana tehnyt Venäjän tai Neuvostoliiton kanssa yhdeksän rauhansopimusta, niistä naapurimme on rikkonut kahdeksan – kannattaako yhdeksintä jäädä odottamaan? NATO on ainoa turva Suomelle ja ainoa rauhaa ylläpitävä tekijä Euroopassa.

Uskon Venäjän toimien Ukrainassa nostavan NATO:n liittymisen ensivuoden vaalien yhdeksi keskustelun aiheeksi. Nyt on oikea aika käydä asiasta laajaa keskustelua, jotta kansalla on valmiudet ottaa kantaa liittymiseen.

Toivotan lukijoille Hyvää Joulua ja Turvallista Uutta Vuotta

Seppo Tikkanen

P.S. KIITOS ilmoittajille tuestanne.

Lukijat, suosikaa ilmoittajiamme.

He arvostavat veteraaneja ja veteraanityötä.